

REIZEN
PORTUGAL

LOVE AT FIRST RIDE

Ik hou niet van reizen in Europa: te druk, te duur, te vol. Verwend als ik ben, heb ik mijn landen het liefst ruig en leeg, met weinig mensen, uitgestrekte vergezichten en eindeloze offroadwegen. Dat vind je hier nergens meer. Dacht ik. Tot ik Portugal leerde kennen. Het was *love at first ride*.

Geschreven door Gaea Schoeters

Foto's Ann-Sofie Dekeyser, Gaea Schoeters

De nachtboot brengt ons van Saint-Nazaire in Bretagne naar Gijón in Noord-Spanje. Goedkoper dan de péage, zeker als je gewoon op het dek je slaapzak uitrolt. En ontzettend handig: anderhalve dag na ons vertrek staan we aan de Portugese grens. Nooit gedacht dat de zon zo dichtbij was. Dat het een land is dat lekker ruikt, merkt het lief op zodra we de grens oversteken en ze de warme lucht opsnuift. In een klein dorpje in het Montesinho-natuurpark vinden we een kamer voor de nacht. Als we de volgende ochtend willen ontbijten is er niemand te vinden; een dik uur later dan afgesproken komt het omaatje dat ons binnenliet verbaasd aanwandelen. Zijn we al op? Juist: Portugal heeft een tijdsverschil. Compleet vergeten. Oma haalt haar schouders op. Wie op vakantie is, heeft geen haast. Toch?

When in Rome, act like the Romans. We laten ons tempo dus wat zakken en roijden tussen de olijfgaarden door naar Freixo de Espada a Cinta. De gps maakt, net zoals de meeste Portugezen, geen onderscheid tussen asfalt en offroad en stuurt ons een steil grindpad op. Langs adembemende haarspeldbochten dalen we af naar de Duoro. Best heftig, voor dag 1. Maar eenmaal we de quinta, een verbouwde hoeve, binnenstappen, daalt onze hartslag vanzelf. Onze grootste zorg is de olijfolie-test: welke is versgeperst, welke industrieel? Want alles wat onze gastvrouw Margarida op tafel zet, van de foie gras tot de pannenkoeken met verse vijgen, is huisgemaakt. Alleen de porto niet, hoewel het domein volstaat met wijnranken; de druiven die

hier geplukt worden, verkoopt ze aan een wijnboer in de buurt. “Met zeven plukken we 4.000 kilo per dag”, vertelt haar broer Manuel. “We hebben twaalf hectare, goed voor zo’n 40.000 liter port. Maar de druivensoort en het terrein zijn niet geschikt voor machinale pluk, alles moet met de hand. En plukkers vinden wordt steeds moeilijker, want alle jongeren trekken naar de stad. Niemand wil dit werk nog doen.” Zelf woont en werkt hij in Porto, als software-ingenieur, maar voor de oogst komt hij terug naar Freixo. Straks, na de druiven, volgen de amandelen en de olijven. Ik vraag hem of de mensen niet samenwerken. In één van de dorpen waar we doorheen reden, was het hele dorp samen een veld aardappels aan het rooien. Hij lacht. “Zijn jullie door Montesinho gereden? Dat is het enige dorp in het land waar alles gecollectiviseerd is, ook de watervoorziening, en waar iedereen samenwerkt. Voor de rest is het ieder voor zich. We horen tegenwoordig bij Europa hé.”

LA GRANDE BOUFFE

Je zou het niet zeggen, als je hier rondrijdt. Nergens hekken of verbodstekens, alles mag. En alles is er: van mul zand tot steile, stenige pistes. Maar ook wie graag snelle bochtjes pikt, kan hier zijn hart ophalen: de weg tussen Barca d’Alva en Guarda zou op een circuit niet misstaan. Ook de oude smokkelroute, die een reeks uitkijpunten aan de Spaanse grens verbindt, is prachtig. De middeleeuws aandoende dorpjes kunnen zo in een postkaartenboek: zelfs het obligatoire rijtje bejaarden op het bankje voor de kerk is overal trouw op post, en gaapt ons aan alsof er hier de laatste vijftig jaar geen toerist meer is langsgekomen.

Hier in het achterland is Portugees de enige voertaal, dus eten bestellen is altijd een beetje gokken. Maar ook zonder menu wordt één ding al snel duidelijk: een dieetland is dit niet. Portugezen zijn carnivoren, toch aan de oostkant van het land. Je kan kiezen tussen een halve koe of een half varken (heerlijk vlees hebben ze hier, dat wel, wellicht omdat het allemaal ‘vrije uitloop’ is; je steak en je koteletje lopen overdag doodgemoedereerd midden op de weg, of doen een dutje op het warme asfalt in een blinde bocht). En alles komt met én rijst, én frietjes. Twee maal per dag. Stel je vering maar af op een kilootje meer. Zuidwaarts gaat het, door een maanlandschap met grote zwerfkeien erin, naar de bergen. Hoe dichters we bij de Serra de Estrella komen, hoe meer arenden en buizerds er boven ons cirkelen. Het enige Portugese skigebied doet wat verlaten aan; in het slaperige stadje Manteigas zoeken we slaappleats. Een oude vrouw met met paars-grijs haar en een zwarte sluier troont me mee naar een kamer die volledig betegeld is met *azulejos*, beschilderde blauwe tegeltjes; uit de spraakverwarring die volgt (zij spreekt enkel Portugees, ik probeer met Spaans, de buurvrouw gooit er vanop het tegenoverliggende balkon wat Frans tussen) kan ik opmaken dat dit hostel vol is of niet meer bestaat en dat ze zal bellen naar een andere plek, waarna ze ons in drie talen de weg probeert uit te leggen. Waarna de buurvrouw van haar balkon komt en een plannetje tekent. Vooral omdat ze ons graag van dichtbij wil zien, en in de wangen knippen: vrouwen op een motor zijn hier duidelijk een bezienswaardigheid. >>

Nu moeten we ons heldinnendom natuurlijk wel waarmaken. Helaas werkt de omgeving niet echt mee; ik heb nog nooit een kasseisstraat met zo'n hellingsgraad gezien. Het is een wonder dat de stenen niet spontaan uit het wegdek rollen, en breed is het hier ook al niet. Maar we moeten wel een U-bocht maken... Als ik in die bocht een voetje moet bijzetten, is het snel afgelopen met mijn supervrouw-imago. Maar kijk: met een manoeuvre dat zo op een rijexamen kan, rollen we stijlvol naar beneden. Waarna we elkaar lachend aankijken: was dat bij jou ook kantje boord?

HUGH GRANT IN DE MIST

Ook in de majestueuze Zezere-vallei, een van de mooiste plekjes van deze streek, zijn we moederziel alleen. Op een herder na, die er ook al uitziet alsof hij uit een film is gevallen. Of uit een kerststal. Compleet met bruine cape, hoed en lammetje op de arm wuift hij ons na. Hoger klimmen we, steeds hoger, naar de hoogste berg van het land. Maar met elke meter neemt ook de mist toe. De Torre zit zo in de erwtensoep dat we de zeven meter hoge toren op de top pas zien als we er bijna tegenaan lopen.

Het gebouw is hier neergezet omdat de berg zelf net dat tikje tekortschoot, met zijn 1.993 meter. Een beetje een gek plan, maar misschien haalden ze de mosterd bij 'The Englishman Who Went Up a Hill But Came Down a Mountain', waarin de bewoners van een Welsh dorp een heuvel met een stenen opbouw upgraden tot berg. In elk geval: op de toren van de Torre sta je twee kilometer hoog. Niet dat we daar iets van zien. Mist is mist, op elke hoogte. De horde Harley-rijders die we bij de afdaling kruisen, dikke Fatboys & chaptercolours inclus, lijken wel een visioen. Berggeesten, met het geluid van de donder onder hun zadels. Twee bochten later breekt de zon door; onder ons ontvouwt zich een waanzinnig maanlandschap rond een ijsblauw bergmeer. Alles is stil. Alleen in de mist achter ons klingelt iets; een koe verschijnt uit het niets en loopt ons loom voorbij. 'Test your brakes here', waarschuwt een bordje nog, en dan duikt de weg steil naar beneden, naar de hete vlakte onder ons. Elke bocht ruikt anders; de vochtige mist maakt plaats voor de geur van wilde tijm en lavendel. En dan, abrupt, zitten we in het zuiden.

Het kwik schiet omhoog naar veertig graden, de Alentejo strekt zich voor ons uit. Het zou net zo goed Afrika kunnen zijn. Het landschap lijkt in niets meer op de alpenweiden die we vanochtend achter ons lieten. Glooiende heuvels, rood zand, grazend vee, en de sierlijke silhouetten van kurkeiken. Veel meer varkens ook hier, zwarte zwijntjes met grote oren en een bijna kalfsachtige kop die straks als *pata negra* of *javali* op het menu belanden. Hoog op de rotsen liggen kastelen op de loer, en versterkte steden, omwald tegen indringers. In de dorpen zijn alle huizen wit; kleurige lijnen omranden vensters en deuren. Geel tegen de boze geesten of blauw tegen de muggen. Alle kerken, ziekenhuizen en begraafplaatsen zijn geel, café's en restaurants blauw; bijgeloof of traditie? Voodoo zal het wel niet zijn, maar feit is dat mijn voorwiel raar doet. Vanmorgen op het grind dacht ik al even dat ik lek gereden had, en nu wiebelt het echt alle kanten op. Tervijl de bandenspanning prima is, en het asfalt ook. Ontspannen rijden zit er niet meer in; hoe mooi het landschap ook is, mijn aandacht zit bij mijn voorwiel. Het is een pak van mijn hart als we Evora binnenrijden. >>

De zon is al aan het zakken als we onder het aquaduct door de Romeinse stad tuffen; door kronkelende middeleeuwse steegjes zoeken we ons een weg naar onze B&B. 's Ochtends laten we de motoren even staan - de hele stad is autovrij - en wandelen naar de Capella des Ossos, een beenderkapel in catacombenstijl. “Wij, wiens beenderen hier liggen, wachten op de uwe”, staat er veelzeggend boven de deur. Wie zijn vergankelijkheid dacht te vergeten, heeft het mis; in de dood zijn wij allen gelijk, en dient ook onze ijdelheid tot niets meer. “Beetje contradictorisch,” merkt Ann-Sofie op, terwijl ze een paar schedels in close-up vastlegt, “maar die gasten hadden vast niet gedacht dat ze na hun dood nog duizenden keren gefotografeerd zouden worden.”

NONNENKAPPEN

Mijn motor wiebelt nu nog erger dan gisteren; misschien ben ik ergens een loodje verloren en moet het wiel gekalibreerd worden. Maar in alle garages en bandenshops waar we stoppen doen ze alleen auto's. Of verwijzen ze me door naar een motorgarage in Moura, die we na lang zoeken vinden. Helaas is de garagist zelf een rally aan het rijden in Serpa. Wat nu? Wachten tot maandag of doorrijden?

We kiezen onze banen nog een maatje kleiner en hobbelen verder naar het zuiden. Vijftig kilometer verderop zou ook een motorgarage moeten zijn. . . Aan het benzinstation parkeren drie puberjongens hun paarden aan het terras en drinken zonder afstappen een biertje. Als Ann-Sofie langsloopt, nemen ze galant hun hoeden af. Het is een gebaar uit een andere tijd; even later denderen ze met steigerende paarden in korte galop de hoofdstraat uit. Misschien zijn zij niet het anachronisme, maar ik. Dit is een ander land. Een andere tijd. Een ander leven. De enige andere motor die hier staat, is een Zündapp uit de jaren stilletjes. Om mijn motor te sparen, maken we ons middagritje twee-op. Ann-Sofie's DR puft en pruttelt verontwaardigd; het is inderdaad doodzonde om deze prachtige zandpistes aan dit slakkengangetje te rijden. Woest stort de Guadianarivier zich door de Pulo de Lobo, een indrukwekkende kloof die het landschap in twee snijdt. Een boer heeft zijn terreinwagens boven geparkeerd en daalt samen met zijn vrouw en vier rammelende melkkannen af naar de kudde geiten die honderden meters lager op het muurtje van de stuwdam staat te blaten. Als je dat elke dag doet, blijf je vanzelf jong.

In geen tijd zijn de beesten gemolken en de kannen weer boven. Wij doen er wat langer over. Maar wij doen dat dan ook niet elke dag. De avondzon valt tussen de zuiltjes van de patio en tekent schaduwstrepen op de grond, op het dak draait het windhaantje in de vorm van een jachthond zich naar het westen. “Morgen krijgen we regen”, concludeert onze gastvrouw. We worden wakker in een zondvloed. Na een uur klaart de hemel op; de wind jaagt de wolken uiteen boven de Mina de San Domingos, een oude kopermijn. In het gezelschap van een klein zwerfhondje wandelen we door het spookdorp waar vroeger de mijnwerkers woonden. Verderop ligt de groeve; de ertsslakken kraken onder onze voeten. In het gat van de centrale koperader heeft zich een groot meer gevormd, met gevaarlijk diepblauw water. “Toxic”, waarschuwt een bordje, voor het geval de roestige glans van het water en de gele en oranje strepen op het strand niet zouden volstaan om zwimmers af te schrikken. De metaalgeur blijft aan je tanden plakken; als ik er met mijn tong over lik, smaakt het alsof ik kopergeld in mijn mond heb zitten. Boven de heuvel komt een tweede onweer opzetten; de donkerzwarte wolkenmassa geeft alles nog meer een Mad Max-sfeertje. >>

VERSE VIS

Samen met de ooievaars trekken we naar het westen, waar ze hun nesten hebben op elke elektriciteitspaal en kerktoeren. Intussen zijn we zo wanhopig van alle friet en vlees, dat we McDo als een gezond alternatief beschouwen. Maar dan, gelukkig, bereiken we de kust. Plots is er vis, vis en nog eens vis. Verse vis bedoel ik dan, en niet de nationale trots: *bacalao*. Niet dat ik iets tegen gedroogde kabeljauw heb, maar *trop* is teveel en teveel is *trop*.

En kijk: de kust brengt ons ook een garagist. En niet zomaar één. Hij buigt een beetje stram door zijn knieën, met zijn buikje van zestig jaar koteletten eten, en strijkt met één vinger, die zestig jaar motorkennis bevat, langs de velg. Dan schudt hij zijn hoofd, en vertelt mij in één zin wat er scheelt. Gelukkig is mijn garage-Portugees er de afgelopen weken sterk op vooruitgegaan. Een deuk in de velg, vandaar het gewiebel, een loodje te kort, dat ook, en een balhoofd waar meerdere krachttermen aan te pas komen. En iets met de vering, maar dat is niet oplosbaar, aan zijn geknabbel op z'n tongpunt te zien.

De velg wordt uitgedeukt. Handmatig. Op een zelfgemaakt toestelletje dat wel een kruising tussen een muziekstandaard en een fietsrek lijkt, spant hij met de hand mijn spaken bij. Dan graaft hij tussen de halfgedemonteerde motoren een calibratiemachine op, en plakt een loodje, spant de ketting, trekt het balhoofd aan. Het is een wereld van verschil. Maar mijn achtervering is morsdood, daar helpt geen lievermoederen aan.

's Ochtends steel ik een kaarsje in de kerk, en vraag de Maagd een oogje op mijn vering te houden. Langs Lissabon gaat het verder omhoog, langs de kustweg, naar het elegante Sintra, dat met zijn kastelen en aangelegde tuinen Franse flair uitademt. Veel meer toeristen hier ook, en dat laat zich voelen, zowel in de prijzen als in de kortaffe bediening. 'Europa' loert om de hoek. Ook in de universiteitsstad Coimbra is het een pak drukker, maar in de statige collegezalen heerst de rust van honderden jaren geleden en zelfs de overbezochte bibliotheek heeft nog altijd iets authentieks. Zoals de stugge koppigheid waarmee elke avond weer leren beschermhoezen over de ingelegde houten tafels worden gelegd om ze te beschermen

tegen de vleermuizenkak, want die beestjes houden de bibliotheek motvrij en zijn dus van levensbelang voor de boeken. Op het binnenplein hangt een Hogwarts-sfeertje; met hun lange zwarte capes waarop de emblemen van hun studierichting prijken, lijken de studenten hier meer op Harry Potter-klonen dan op academici. Maar net als in Potter-land is er storm op til; hier, in de steden aan de westkust, klopt het hart van het protest tegen de crisis. Terwijl het binnenland meewarig zijn hoofd schudt en doet wat ze deden onder de dictatuur van Salazar: een moestuintje aanleggen en een paar kippen in huis halen, voor als het eten straks helemaal onbetaalbaar wordt. De cafébazin die ons koffie schenkt is eigenlijk vissersvrouw; haar man zit de hele zomer op zee, haar drie kinderen zijn uitgeweken naar Zwitserland. Zij is alleen over, in een klein leeg café: "Iedereen gaat weg, als het kan. Er is hier niets. Geen werk, geen geld. De supermarkten zijn te duur voor ons; wij boeren weer zelf. Is het je niet opgevallen hoeveel vrouwen in de grote steden hun waar proberen te slijten?" Je kan er inderdaad niet naast kijken. In Lissabon en Porto zitten de straten vol met omaatjes die twee of drie kroppen sla of een handvol tomaten proberen te verkopen. Nog triester zijn de reclamespots op tv, waar een oude vrouw haar goud en juwelen verkoopt voor een handvol geld. Alles, tot haar trouwring toe, legt ze in de hand van een geldjanus in pak en das, die haar met een veel te witte glimlach troostend op de schouder klopt. Meer karikatuur dan reclame. Je zou denken dat zoiets zichzelf tegenwerkt, maar de *goldsharks* duiken op in elke stad: tientallen kantoortjes, allemaal volgeplakt met schreeuwerige slogans over cash geld. En wat erger is: in de armere buurten gaan ze van deur tot deur, als gieren, op zoek naar koopjes. Naar mensen die de familiejuwelen moeten wegdoen om hun huur te betalen. Niet uit hun huis gezet te worden.

GRAANSCHUUR

In Porto sterft mijn achtervering helemaal. De garagist die we deze keer uit zijn zomer-slaap halen - niemand heeft hier geld om te rijden, met wat dan ook; de snelwegen zijn verlaten en ook op de gewone wegen is het ongewoon rustig - ziet maar één oplossing

meer. Als ik er dan toch mee naar huis wil rijden, moet dat maar op de veerpomp. Hij draait de uitgaande demping op maximum en wenst ons succes. Vanaf nu is dit geen DR meer, maar een Enduci. Vooraan zo zompig als een Enfield (ook de voorvering is bijna weg), achteraan een race-Ducati. Mijn respect voor motorrijders uit de oude, veerloze tijd schiet de hoogte in. De maximumsnelheid zakt naar vijftig, mijn leeftijd stijgt in dezelfde mate. We hadden beter wat extra ruggenwervels meegenomen uit een van de catacomben. Maar bon, we zijn er bijna. Bijna, want we moeten nog één ding zien. Dat wat ons ertoe verleidde naar Portugal te komen: de *espigueiros*.

Een slager met een rode kap op zijn hoofd draagt een half varken binnen in het café waar we lunchen; het beest is zo netjes doormidden gezaagd dat het met zijn halve snuit naar ons grijnst. Het broodje-kotelet is weer de standaardlunch, we zijn weer op weg naar de bergen. Lindoso ligt diep in het Parque Nacional de Peneda-Gêres, het ongerepte natuurgebied in het noorden. De smalle straatjes van het dorp zijn precies één minitractor breed, geplaveid met enorme brokken graniet en even steil als altijd. De lage avondzon schijnt ons in de ogen, maar vanuit het tegenlicht doemen ze als zwarte silhouetten voor ons op: een heel veld *espigueiros*, oude granieten graanschuren waar het graan muizenvrij werd bewaard. Sommigen zijn nog steeds in gebruik; op de trapjes ervoor zitten mensen te kletsen of boontjes voor het avondeten te doppen.

Nog één keer rijden we moedwillig verloren, offroad en zonder vering. Op karakter, want voor de lol moeten we het eigenlijk niet meer doen. Een laatste ereronde op de bergweggetjes tussen Lindoso en Soajo, waar bovenin de schandpaal een lachende smiley uitgehouwen is. Het natuurpark zelf is eindeloos uitgestrekt, ongerept en mensenvrij. Op wat langhoornkoeien en wilde paarden na kom je hier niemand tegen. Hier telt alleen de tijd van het licht, de zon die opkomt en weer wegzakt. Geen haast. Geen drukte. Precies zoals ik mijn landen graag heb. Weids. Leeg. Ruw. Ook in Europa. Daarna gaat het huiswaarts. Aan 50 km/u, omdat het niet anders kan. Met een laatste stop in Monon, een minuscuul dorp op een prachtige Spaanse bergweg. Die wil ik wel eens overdoen. Met vering. ■